Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (kuudes jaosto)

19 päivänä marraskuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artikla — Kuluttajansuoja — Direktiivi 93/13/ETY — 1 artiklan 1 kohta ja 2 artiklan b alakohta — Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot — Sellaisten luonnollisten henkilöiden, jotka eivät sopimusta tehdessään harjoita ammatti- tai liiketoimintaa ja joilla ei ole toiminnallista yhteyttä siihen kaupalliseen yhtiöön, jonka hyväksi he antavat vakuudet, luottolaitoksen kanssa tekemät takaus- ja kiinteistökiinnityssopimukset

Asiassa C-74/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Curtea de Apel Oradea (Oradean muutoksenhakutuomioistuin, Romania) on esittänyt 5.2.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.2.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Dumitru Tarcău ja

Ileana Tarcău

vastaan

Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA ym.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit A. Borg Barthet, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, M. Berger (esittelevä tuomari) ja S. Rodin,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Dumitru Tarcău ja Ileana Tarcău, edustajanaan avocat C. Herța,

— Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA ym., edustajanaan avocat L. Bercea,

— Romanian hallitus, asiamiehinään R. H. Radu, R. I. Hațieganu ja A.-G. Văcaru,

— Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil,

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään A. Gavela Llopis,

— Euroopan komissio, asiamiehinään C. Gheorghiu ja D. Roussanov,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian perustellulla määräyksellä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklan mukaisesti,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL L 95, s. 29) 1 artiklan 1 kohdan ja 2 artiklan b alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajina ovat Dumitru ja Ileana Tarcău ja valituksen vastapuolena Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA ym. ja joka koskee kiinteistökiinnityssopimusta ja takaussopimusta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan yhdeksännessä ja kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”– – tavaroiden tai palvelujen hankkijoita on suojeltava myyjän tai palvelun suorittajan vallan väärinkäytöltä, erityisesti yksipuolisilta vakiosopimuksilta ja kohtuuttomalta olennaisten oikeuksien poisjättämiseltä sopimuksista;

tehokkaampi kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ottamalla käyttöön yhdenmukaiset kohtuuttomia ehtoja koskevat säännöt; näitä sääntöjä on sovellettava kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin; tämän vuoksi tämän direktiivin ulkopuolelle jätetään erityisesti työsopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden perustamista ja yhtiöjärjestystä koskevat sopimukset”.

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklassa määritellään käsitteet ”kuluttaja” ja ”elinkeinonharjoittaja” seuraavasti:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

b) ’kuluttajalla’ jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa;

c) ’elinkeinonharjoittajalla’ jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään harjoittaa joko julkisen tai yksityisen alan ammatti- tai liiketoimintaa.”

Romanian oikeus

6 Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisten sopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun lain nro 193/2000 (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori), sellaisena kuin se on julkaistuna uudelleen (Monitorul Oficial al României, osa I, nro 305, 18.4.2008), tarkoituksena on saattaa direktiivi 93/13 osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

7 Kyseisen lain 1 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Minkä tahansa elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisen tavaroiden myyntiä tai palvelujen suorittamista koskevan sopimuksen sopimusehtojen on oltava selkeitä ja yksiselitteisiä ja niiden on oltava ymmärrettävissä myös ilman erityisosaamista.”

8 Saman lain 2 §:n 1 momentissa täsmennetään seuraavaa:

”Kuluttajalla tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä tai luonnollisten henkilöiden ryhmän muodostamaa yhteenliittymää, joka toimii tämän lain soveltamisalaan kuuluvan sopimuksen perusteella sellaisissa tarkoituksissa, jotka eivät kuulu sen liiketoiminnan, teollisen toiminnan, tuotantotoiminnan, käsityötoiminnan eivätkä ammattitoiminnan piiriin.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

9 Luotonantajana toimiva Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA (jäljempänä Sanpaolo) ja SC Crisco SRL (jäljempänä Crisco-yhtiö), joka on luottoa ottanut kaupallinen yhtiö, tekivät 24.10.2008 luottosopimuksen. Viimeksi mainittua edusti Cristian Tarcău ainoan osakkaan ja johtajan ominaisuudessa.

10 Dumitru Tarcău ja Ileana Tarcău allekirjoittivat Crisco-yhtiölle myönnettyyn luottorajaan korotusta hakevan poikansa Cristian Tarcăun pyynnöstä 7.8.2009 tämän yhtiön ja Sanpaolon välistä luottosopimusta täydentävän asiakirjan. Tämä täydentävä asiakirja sisälsi alkuperäisen luottosopimuksen olennaiset sopimusehdot ja sillä lisättiin kyseisen sopimuksen tekemisen yhteydessä jo perustettuihin vakuuksiin kaksi uutta Dumitru ja Ileana Tarcăun antamaa vakuutta.

11 Dumitru ja Ileana Tarcău antoivat uudet vakuudet, joilla oli tarkoitus taata Crisco-yhtiölle myönnetyn luoton takaisinmaksu, 7.8.2009 tehdyllä kiinteistökiinnityssopimuksella, jolla he ottivat kiinnityksen heille kuuluvaan kiinteistöön Sanpaolon hyväksi, ja myös 7.8.2009 päivätyllä takaussopimuksella, jolla he takasivat kaikkien Crisco-yhtiön suoritettaviksi luottosopimuksen perusteella tulevien summien maksamisen.

12 Dumitru ja Ileana Tarcăun mukaan he olivat suostuneet takaamaan Crisco-yhtiölle myönnetyn luoton vain sillä perusteella, että heidän poikansa oli kyseisen yhtiön ainoa osakas ja johtaja.

13 Dumitru ja Ileana Tarcău katsoivat, että he olivat toimineet kuluttajina ja että lakia nro 193/2000 oli sovellettava heihin, ja he saattoivat asian Tribunalul Satu Maren (Satu Maren tuomioistuin) käsiteltäväksi, jotta 7.8.2009 päivätty täydentävä asiakirja ja kiinteistövakuus- ja takaussopimukset todettaisiin pätemättömiksi tai toissijaisesti todettaisiin pätemättömiksi näiden sopimusten tietyt ehdot, joiden he katsoivat olevan kohtuuttomia.

14 Tribunalul Satu Mare (Satu Maren tuomioistuin) hylkäsi 8.5.2014 antamallaan tuomiolla tämän vaatimuksen sillä perusteella, että lain nro 193/2000 1 §:n 1 momentin mukaan kyseistä lakia sovelletaan vain sopimuksiin, jotka koskevat tavaroiden myyntiä tai palvelujen suorittamista kuluttajalle; tämä ehto ei sen mukaan täyttynyt pääasian oikeusriidassa, koska luotonsaaja on Crisco-yhtiö. Kyseinen tuomioistuin katsoi myös, että koska kiinteistökiinnitys- ja takaussopimukset ovat liitännäisiä luottosopimukseen nähden, ne eivät myöskään voi kuulua lain nro 193/2000 soveltamisalaan, koska luotonsaaja on kaupallinen yhtiö, joka ei ole luonteeltaan kuluttaja.

15 Dumitru ja Ileana Tarcău valittivat tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

16 Näissä olosuhteissa Curtea de Apel Oradea (Oradean muutoksenhakutuomioistuin) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa määriteltyä käsitettä ’kuluttaja’ tulkittava siten, että tämä määritelmä sisältää luonnolliset henkilöt, jotka ovat allekirjoittaneet vakuudenantajina kaupallisen yhtiön toimintansa harjoittamista varten tekemää luottosopimusta täydentäviä asiakirjoja ja liitännäissopimuksia (takaussopimuksia, kiinteistön panttaussopimuksia) sellaisissa olosuhteissa, joissa näillä luonnollisilla henkilöillä ei ole ollut mitään yhteyttä kaupallisen yhtiön toimintaan ja joissa he ovat toimineet ammatti- tai liiketoimintaansa kuulumattomassa tarkoituksessa, vai siten, että se ei sisällä tällaisia henkilöitä?

2) Onko direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välillä tehdyt sopimukset, joiden kohteena on tavaroiden myynti tai palvelujen tarjoaminen, vai kuuluvatko tämän direktiivin soveltamisalaan myös luottosopimuksen liitännäissopimukset (vakuussopimus, takaussopimus), joiden edunsaajana on kaupallinen yhtiö ja jotka ovat sellaisten luonnollisten henkilöiden allekirjoittamia, joilla ei ole mitään yhteyttä kaupallisen yhtiön toimintaan ja jotka ovat toimineet ammatti- tai liiketoimintaansa kuulumattomassa tarkoituksessa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

17 Jos ennakkoratkaisukysymykseen annettavasta vastauksesta ei ole perusteltua epäilystä, unionin tuomioistuin voi työjärjestyksensä 99 artiklan perusteella esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa päättää ratkaista asian perustellulla määräyksellä.

18 Kyseistä määräystä on sovellettava nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön yhteydessä.

19 Kysymyksillään, joita on tutkittava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohtaa ja 2 artiklan b alakohtaa tulkittava siten, että kyseistä direktiiviä voidaan soveltaa luonnollisen henkilön ja luottolaitoksen väliseen kiinteistökiinnitys- tai takaussopimukseen, joka on tehty niiden velvoitteiden vakuudeksi, joihin kaupallinen yhtiö on sitoutunut mainittuun luottolaitokseen nähden luottosopimuksen yhteydessä, kun tällä luonnollisella henkilöllä ei ole mitään ammatillista tai liiketoiminnallista yhteyttä mainittuun yhtiöön.

20 Tältä osin on todettava, että direktiiviä 93/13 sovelletaan, kuten sen 1 artiklan 1 kohdasta ja 3 artiklan 1 kohdasta ilmenee, ”elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten” ehtoihin, joista ”ei ole erikseen neuvoteltu” (ks. tuomio Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, 19 kohta).

21 Kuten direktiivin 93/13 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, kohtuuttomia ehtoja koskevia yhdenmukaisia sääntöjä on sovellettava ”kaikkiin – – sopimuksiin”, jotka on tehty elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan, sellaisina kuin ne on määritelty mainitun direktiivin 2 artiklan b ja c alakohdassa, välillä (ks. tuomio Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, 29 kohta ja tuomio Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, 20 kohta).

22 Sopimuksen kohde on siten merkityksetön direktiivin 93/13 soveltamisalan määrittämiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun direktiivin kymmenennessä perustelukappaleessa lueteltuja poikkeuksia. Kyseinen direktiivi eroaa tältä osin erityisesti kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annetusta neuvoston direktiivistä 87/102/ETY (EYVL 1987, L 42, s. 48), jota sovelletaan vain sopimuksiin, joiden mukaan luotonantaja myöntää kuluttajalle luottoa maksun lykkäyksen, lainan tai muun sellaisen taloudellisen järjestelyn muodossa, minkä perusteella oikeuskäytännössä on suljettu takaussopimus viimeksi mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle (tuomio Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, EU:C:2000:152, 17–23 kohta).

23 Direktiivissä 93/13 määritellään ne sopimukset, joihin sitä sovelletaan, näin ollen sopimuskumppanien aseman perusteella sen mukaan, harjoittavatko ne sopimusta tehdessään ammatti- tai liiketoimintaa vai eivät (ks. tuomio Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, 30 kohta ja tuomio Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, 21 kohta).

24 Kyseinen arviointiperuste perustuu direktiivillä toteutetun suojajärjestelmän taustalla olevaan ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön (ks. tuomio Asbeek Brusse ja de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, 31 kohta ja tuomio Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, 22 kohta).

25 Tämä suoja on erityisen tärkeä, kun on kyse pankkilaitoksen ja kuluttajan välillä tehdystä vakuus- tai takaussopimuksesta. Tällainen sopimus perustuu henkilökohtaiseen vakuus- tai takaussitoumukseen kolmannen sopimuksella ottaman velan maksamiseksi. Tämä sitoumus aiheuttaa siihen suostuneelle raskaita velvoitteita, jotka rasittavat tämän omaa omaisuutta taloudellisella riskillä, jota on usein vaikea mitata.

26 Siitä, voidaanko luonnollista henkilöä, joka sitoutuu antamaan vakuuden kaupallisen yhtiön velvoitteista pankkilaitokseen nähden luottosopimuksen puitteissa, pitää direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna kuluttajana, on todettava, että tällainen takaus- tai vakuussopimus on, vaikka sitä voidaan kohteensa puolesta kuvailla pääsopimukseen, jolla on otettu velka, jota koskeva vakuus sillä on annettu, nähden liitännäiseksi sopimukseksi (ks. muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/577/ETY (EYVL L 372, s. 31) asiayhteydessä tuomio Dietzinger, C-45/96, EU:C:1998:111, 18 kohta), sopimuspuolten näkökannalta erillinen sopimus, koska se on tehty muiden henkilöiden kuin pääsopimuksen sopimuspuolten välillä. Vakuus- tai takaussopimuksen sopimuspuolten osalta on siis arvioitava, missä ominaisuudessa he ovat toimineet.

27 Tältä osin on muistettava, että direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettu kuluttajan käsite on objektiivinen (ks. tuomio Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, 21 kohta). Sitä on arvioitava toiminnallisen arviointiperusteen perusteella, eli on arvioitava, perustuuko kyseessä oleva sopimussuhde muuhun kuin ammatti- ja liiketoimintaan.

28 Kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltävänä on sellaista sopimusta koskeva oikeusriita, joka voi kuulua kyseisen direktiivin soveltamisalaan, on tarkistettava kaikkien asiaan liittyvien seikkojen ja todisteiden perusteella, voidaanko kyseessä olevaa sopimuspuolta luonnehtia mainitussa direktiivissä tarkoitetuksi kuluttajaksi (ks. vastaavasti tuomio Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, 22 ja 23 kohta).

29 Kun kyse on luonnollisesta henkilöstä, joka antaa vakuuden kaupallisen yhtiön velvoitteiden täyttämiseksi, kansallisen tuomioistuimen on siten tutkittava, onko tämä henkilö toiminut ammatti- ja liiketoimintansa puitteissa tai kyseiseen yritykseen liittyvien toiminnallisten yhteyksiensä perusteella, joihin kuuluvat esimerkiksi yrityksen johtaminen tai merkittävä osuus sen yhtiöpääomasta, vai onko hän toiminut yksityisistä syistä.

30 Näissä olosuhteissa esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohtaa ja 2 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että kyseistä direktiiviä voidaan soveltaa luonnollisen henkilön ja luottolaitoksen väliseen kiinteistökiinnitys- tai takaussopimukseen, joka on tehty sellaisten velvoitteiden takaamiseksi, joihin kaupallinen yhtiö on sitoutunut luottolaitokseen nähden luottosopimuksen puitteissa, kun kyseinen luonnollinen henkilö on toiminut ammatti- ja liiketoimintaansa kuulumattomassa tarkoituksessa eikä hänellä ole toiminnallista yhteyttä mainittuun yhtiöön.

Oikeudenkäyntikulut

31 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 1 kohtaa ja 2 artiklan b alakohtaa on tulkittava siten, että kyseistä direktiiviä voidaan soveltaa luonnollisen henkilön ja luottolaitoksen väliseen kiinteistökiinnitys- tai takaussopimukseen, joka on tehty sellaisten velvoitteiden takaamiseksi, joihin kaupallinen yhtiö on sitoutunut luottolaitokseen nähden luottosopimuksen puitteissa, kun kyseinen luonnollinen henkilö on toiminut ammatti- ja liiketoimintaansa kuulumattomassa tarkoituksessa eikä hänellä ole toiminnallista yhteyttä mainittuun yhtiöön.

Allekirjoitukset